

Glossa de l'acte de concessió de la Medalla d'honor del Parlament de Catalunya

President del Parlament, President de la Generalitat, Presidenta de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, autoritats, mestres, amigues i amics. Bona tarda a tothom.

Sento com un privilegi viscut amb emoció i gratitud, l'encàrrec per fer la glossa de l'Associació de Mestres Rosa Sensat amb motiu de la concessió de la Medalla d'honor del Parlament. Vagi per endavant la felicitació al president i als membres de la Mesa que ho van decidir per l'encert en la iniciativa. I la felicitació a l'Associació de Mestres Rosa Sensat, ben representada avui en aquest acte per membres de la Comissió executiva i la Junta Rectora, per persones de l'equip fundador, per persones rellevants al llarg de la seva trajectòria i, en fi, per persones vinculades de maneres molt diverses, perquè després de cinquanta-tres anys, som molts i moltes que, per uns o altres motius, ens sentim part de Rosa Sensat, una entitat que ha donat una segona vida a una de les millors mestres de la Catalunya del primer terç del segle XX. Una dona que, en paraules de Josep González-Agàpito, va *fer de la vida escola*, a l'Escola de Bosc de Montjuïc, al Grup escolar Milà i Fontanals i a l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona.

Quin encert, l'any 1965, posar el nom d'una dona mestra a la nova Escola de Mestres – convertida en Associació l'any 1981–, una proposta d'Alexandre Galí que Marta Mata explica: “Li hauríem de posar de nom Rosa Sensat. (...) Era dona; en sereu majoria –va profetitzar–; ja era així als Estudis Normals. Va ser una excel·lent mestra, des del primer al darrer moment del seu treball i en tota circumstància, oberta als nous corrents pedagògics de dins i de fora, estudiosa i sensible, treballant a fons a l'escola pública. I va estimar molt la formació de Mestres”. I gràcies a la iniciativa i l'empenta de l'equip fundador, el 4 d'octubre de 1965 Angeleta Ferrer i Sensat, la filla, feia la primera classe de l'Escola de Mestres Rosa Sensat.

L'acte d'avui VA DE MESTRES –com el títol del llibre de Jaume Cella i Juli Palou–, va d'agraïment i reconeixement al col·lectiu de docents del país i, amb ells, a totes les persones dedicades al servei dels infants i adolescents. Va dels mestres i les mestres que ja no hi són però van obrir i explorar els camins de la renovació pedagògica; va dels qui encara hi som, més grans o més joves, i per això tenim l'oportunitat de compartir i intercanviar experiències i aprendre uns dels altres per avançar en l'educació; i va dels mestres del futur, avui encara estudiants, que necessiten referents per a construir una sòlida formació sense la qual cap bona escola serà possible. Per això s'hi escauen uns versos del poema de David Jou, *El professor*:

*Quin privilegi, haver pogut parlar
tants anys davant d'uns ulls que renovaven
contínuament la seva joventut,
haver-me sentit ple de savieses més altes que la meua
i des d'elles haver pogut parlar, argumentar,
[sorprenere, rebatre, demostrar,*

*oblidar-me dels meus límits, de la meva poca gràcia,
de la meva veu monòtona, de mi mateix i tot,
i en un cel de pissarres i de guix esdevenir tan sols*

[un portador

–indigne, ho sé, i obscur– de tantes meravelles!

Parlar, argumentar, sorprendre, rebatre, demostrar, oblidar-se dels propis límits i esdevenir portador de meravelles davant els ulls –els dels alumnes– que renoven contínuament la seva joventut.

La feina del mestre. La feina del mestre de veritat com Antoni Benaiges de Mont-roig del Camp que va prometre el mar als alumnes de l'escola de Bañuelos de Bureba fins que l'esclat de la guerra civil es va endur el somni de l'educació republicana; Teresa Mañé, la mestra feminista, lliurepensadora i anarquista de Vilanova i de Reus; Leonor Serrano que va lluitar pel dret a l'educació i la promoció social i cultural de la dona; Lorenzo Milani, el mestre de Barbiana, que va proclamar davant els jutges que l'acusaven d'apologia del delictes de desobediència: "el meu deure de mestre és ensenyar als meus alumnes que sempre poden haver-hi lleis millors i més justes"; Pau Vila que, malgrat l'experiència docent que ja tenia de l'escola Horaciana, als trenta anys, va cercar a les aules de l'Institut Rousseau de Ginebra, el coneixement dels nous corrents de la pedagogia europea; Maria Antònia Canals aplicant el mètode Montessori al barracó del barri de Verдум; Pestalozzi construint les bases de la pedagogia contemporània a Yverdon, a la riba del llac suís de Neuchâtel; Pepita Casanellas que, segons ella mateixa deia, "només havia fet de mestra" al barri del Port de Barcelona; Joaquim Franch ajudant a créixer els nois i noies al camp de treball dels Aiguamolls de l'Empordà; Rosa Campà, mestra de Montferrer, dignificant l'escola rural dels pobles dels Pirineus,...

Són tants noms impossibles d'anomenar que hem de recórrer al col·lectiu. La generació que va renovar l'escola catalana durant el primer terç del segle XX; els mestres pioners que van entroncar amb aquella generació i van impulsar la renovació de l'escola en ple franquisme i tots i totes les que van venir al darrera.

En fi, són els mestres que integren els moviments de renovació pedagògica, els que fan escola catalana en els barris on es parlen moltes llengües, els que contribueixen a la construcció d'una escola i, per tant, d'una societat plural, oberta, més cohesionada, justa i democràtica a Tortosa, Terrassa, Badalona, Salt, Manlleu o Ripoll.

Les línies de traç gruixut i color diferent d'aquest quadre, volgutament desordenat per accentuar-ne la diversitat i la complexitat, ens poden servir per reconstruir, en el poc temps que tenim, un altre quadre amb els principals eixos de la trajectòria de l'Associació de Mestres Rosa Sensat. Ho faré amb deu punts pensats a partir de la pròpia experiència de mestre novell format a les escoles d'estiu i en la lectura dels articles de les revistes i publicacions i, també, del coneixement adquirit com a professor universitari a través del tracte directe amb una part important de les persones que formen part de la trajectòria de l'associació i a través de l'estudi i anàlisi de documents i textos imprescindibles per comprendre'n el passat i el present.

#MedallaMestresRosaSensat

1. El somni i el compromís de renovar i canviar l'escola per millorar l'educació dels infants, adolescents i joves

Fent servir paraules senzilles però carregades de significat de Marta Mata: "Llegir, sentir i tocar música; viatjar i sobretot conversar i estudiar. Ah! I tot això posar-ho a l'abast dels nens en una bona escola". Repensar l'escola i renovar la pràctica des de la petita infància fins a l'educació secundària.

2. La importància dels principis i els referents pedagògics

Pedagogs i pedagogues d'ahir i d'avui per construir el projecte educatiu, la clau de volta de l'escola. Sense uniformitat ni pensament únic, sinó sota la divisa de "l'heterogeneïtat pedagògica". Ahir, Montessori, Decroly, Claparède, Freinet; després, Piaget, Dienes, Neill, Milani, Makarenko, Illich; més endavant i encara avui, Malaguzzi, Tonucci, Moss, Pikler, Meirieu. Referents externs al costat de referents formats en el si de la mateixa institució.

3. La lluita per una nova escola pública i per una nova educació pública

Des de les declaracions de les escoles d'estiu de 1975 i 1976 que van sacsejar el debat educatiu de la transició, a la lluita de les escoles del CEPEPC per integrar-se a la xarxa pública, a la declaració de la 40a Escola d'estiu de 2005, *Per una nova educació pública*, i la participació en el debat i el posicionament crític sobre la Llei d'Educació de Catalunya de 2009: "una nova educació de tothom per a tothom, una educació com a responsabilitat social, responsabilitat pública, una nova educació pública".

4. L'impuls de la necessària formació dels mestres

Deia M. Teresa Codina l'any 1992 a Manresa: "Els mestres som també d'un temps i d'un país: ens cal informació i reflexió per reaccionar alhora amb la professionalitat, la sensibilitat, la flexibilitat i la visió ampla i objectiva necessàries per afavorir el màxim progrés de cada un dels nostres alumnes en els aprenentatges". La formació permanent dels mestres ha estat i és la raó de ser de Rosa Sensat: crear d'espais per debatre idees, generar diàleg, compartir experiències i inquietuds, confrontar dubtes i créixer conjuntament. Les Escoles d'estiu, la Biblioteca, les revistes *-Perspectiva Escolar* i *In-fàn-cia-* i les publicacions són la millor carta de presentació.

5. La defensa del model d'escola catalana i la importància de la llengua com a instrument de cohesió social

Alexandre Galí va inspirar, des de l'inici, el treball didàctic sobre la llengua en el si de Rosa Sensat: "No separeu els nens, no separeu els nens per raó de la llengua". En l'evolució des de plantejaments de bilingüisme, però sense abandonar mai la recomanació de Galí, es va evolucionar envers la immersió lingüística per garantir la cohesió social i configurar un model d'escola catalana defensat per l'Associació de Mestres Rosa Sensat, al costat d'altres entitats, institucions i moviments.

#MedallaMestresRosaSensat

6. El treball en xarxa i la projecció externa

Una de les finalitats de l'Associació és “participar i cooperar amb organitzacions públiques o privades, en totes aquelles iniciatives que, amb objectius semblants, estiguin encaminades a la millora de l'educació tant a Catalunya, Espanya, Unió europea, com a altres països del món”. Una doble xarxa educativa i social extensa per ser present, fer sentir la veu i cooperar en l'àmbit educatiu. A l'arrel, la Fundació Artur Martorell. I en la trajectòria, les confluències i les tensions amb els Moviments de Renovació Pedagògica perquè el procés de renovació sempre és viu i dinàmic.

7. El treball en equip i l'equip de treball

Les persones i els equips són els pilars de Rosa Sensat. Ens ho explica Pere Darder: “A través de reunions gairebé diàries per regular el procés hom constatava les mancances i, reflexionant sobre el fets, s'avançava en la presa de decisions. Era, com ja hem dit en un altre lloc, l'expressió de la confiança en el treball en grup, que permet una actuació coordinada i és un instrument permanent de formació dels participants”.

8. La democràcia i l'escola democràtica

L'educació pública i l'escola democràtica formen una unitat indissoluble i constitueixen un dels temes més tractats i debatuts en el si de Rosa Sensat: “L'infant i el jove són l'agent central de l'escola democràtica –llegim en les conclusions de l'Escola d'estiu de 2008 centrada en el tema «Fer de mestre a l'escola democràtica»–. El nostre propòsit és formar ciutadans amb esperit crític que tinguin capacitat per comprendre el món i ser solidaris, que siguin persones responsables perquè són lliures i es mouen en l'esfera de la dignitat”.

9. El compromís amb la infància i els drets de l'infant

La forta petjada de Jordi Cots, fundador i primer adjunt al Síndic de Greuges per temes d'infància: la Convenció dels drets de l'infant com a programa pedagògic. La necessària resposta als interrogants i reptes que ens planteja anualment l'Informe del Síndic sobre la situació de la Infància a Catalunya. L'escola com a comunitat justa i solidària i l'escola inclusiva són una part de la resposta.

10. L'equilibri entre la continuïtat i el canvi

El passat i el present de Rosa Sensat s'han anat construint a partir del debat intern i la participació de les persones que formen la institució. La realitat de cada moment es mostra dinàmica i impulsada per dos vectors: la continuïtat d'uns principis (l'essència) i el canvi per donar resposta a les noves realitats (l'existència). És el replantejament constant i el debat cíclic sobre les finalitats i l'actuació de l'associació.

Hi ha encara un darrer punt que dóna sentit a les idees anteriors, però que sobretot ens implica al conjunt dels qui som avui aquí i a allò que representem. És un sintagma de tres conceptes: **Política, Pedagogia i Ètica**. Disculpin l'atreviment del convidat que els demana que ningú faci política sobre l'escola i l'educació sense pedagogia –o sigui, sense coneixement– i sense ètica. L'única batalla justificada i lícita entorn de l'escola i els mestres és la que ens condueix directament a la millora de l'educació dels infants, adolescents i joves. La resta és enrenou i soroll innecessari, perjudicial i immoral.

En les paraules finals d'aquesta glossa sobre el passat i el present de l'Associació de Mestres Rosa Sensat voldria fer ressonar les paraules sàvies de l'historiador Josep Fontana en la defensa d'una història que "ens ha de servir per crear consciència crítica del passat amb la finalitat de comprendre millor el present" i "una història que ens retorni la voluntat de planejar i construir el futur, ara que sabem que cal participar-hi activament, perquè no està determinat i depèn de nosaltres".

Per això no voldria acabar sense recuperar algunes idees presents en els processos de renovació pedagògica: la centralitat de l'aprenentatge i de la infància i, en els nostres temps, la lluita contra la pobresa i el risc de marginació; el compromís envers els drets dels infants i la defensa del planeta; l'esperit crític i la sòlida formació dels mestres; la importància de l'equip i el centre educatiu com a lloc de trobada i acollida que possibilita múltiples intercanvis i relacions; la necessitat de la cooperació i confiança mútua entre escoles/ instituts/ universitat i també de l'àmbit educatiu amb el conjunt de la societat; l'impuls a la construcció de projectes educatius sòlids i diferents; el valor de l'escola a la mida i el perill d'uniformitzar les renovacions; la recerca i la innovació des dels propis centres; l'educació pública i democràtica i l'aposta per l'optimisme i la utopia educativa per fer possible la repetició de "la conjunció astral de persones" –en expressió de Marta Mata– que, cadascú en el seu lloc, "compartien una mateixa concepció personal i social de l'educació com a constructora del futur".

En qualsevol cas, com al títol del llibre de Xavier Besalú, *No som aquí per rendir-nos*.

Gràcies de nou per l'encàrrec rebut. Felicitats a l'Associació de Mestres Rosa Sensat.

Joan Soler Mata
Barcelona, 10 de setembre de 2018